

הפעלים הפיקוד, בעת ובעונה אחת, לשני כיוונים הפוך נים ונוגדים בתכלית.
כך נמנע משרון הכוח הנחוץ לניתוק הארי מיה השניה, ומצד שני, לא הספיקה עוצמת הכוחות שפעלו בדרום להשיג, במגבלות הזמן שנכפו עליהם, את הארמיה השלישית, ואך בדוחק עלה בידי ברן וקמון מגן לפתרה — ומוטב שלא ננסה לשער מה היה מצבנו, אידי מלא קלף זה.
 יישומו הכושל של עיקרון "ריכוז הכוח" נבע, במידה

המצאת הטלפון והאלחוט לא שינתה לא תורת הפיקוד על הקרב מימי אלכסנדר מוקדון

רבה ואולי מכרעת, מהיעדר "דבקות במטרה". הקשר החיוני וההדוק בין שני העקרונות הללו נראה היטב בדוגמאות שהוזכרו. אבל היו גם סיבות אחרות, טכניות ואלמנטריות יותר, שתרמו לפיזור הכוח והמאמץ הפיזי קודמים, במקום גיבושם וריכוזם. מבחינת מהלכי 8-1 לאוקטובר, בייחוד כתיאורם בכתובות השואבות, כמדומה, מגיירותיו של גוגן, יכול לעלות חשד, שגוגן היה "נעול" על תפיסה מוגדרת ונוקשה ביותר, אשר ראתה את אירי גוגן הכוחות לא לחימה ואת הפעלתם בה, במיסגרת של אוגדה בלבד.

קשה להימנע מן הרושם, שעצם הרעיון של הפעלת שתי אוגדות, במיסגרת מאמץ מקביל משולב ומשותף אחד, פשוט לא ענה על דעתו; ועל כל פנים, און במציאות, לפחות בהצטיירו" תה מן הפרסומים, אף סימן וזכר לנסיון כזה, אפילו באשר ההכרח החיוני דקר את העיניים, כממקרי היא לחדש והצליחה.

מחדל מקצועי זה בולט ביותר על רקע הנעשה אצל האוייב. הצבא המיצרי אורגן ופעל במילחמה במיסגרות על-אוגדתיות: שתי "ארמיות השדה", השניה והשלישית. (המונח "ארמיה", בשימוש הסובייטי, מקביל ל"קורפוס" בצבאות המערב.)

נקל להיווכח ביתרונות הברורים, בכך הקי שור לשגיטה על הכוחות תוך תיאום ביו-אוי דתי, שצמחו למצרים מארגון זה. ודאי המצי רים רק חיקו את הרוסים; אך חיקוי נכון ומוי עיל עדיף תמיד על "מקוריות" הרתיחסרונות. כפי שטוד נראה בהמשך הסיירה, היה אקט פשוט זה, של איגוד שתי אוגדות למיסגרת מקבילת אחת, ודו מאוזנת בחפזה, עשוי לגי רום שינויים דרסטיים, לטובתנו, במערכה.

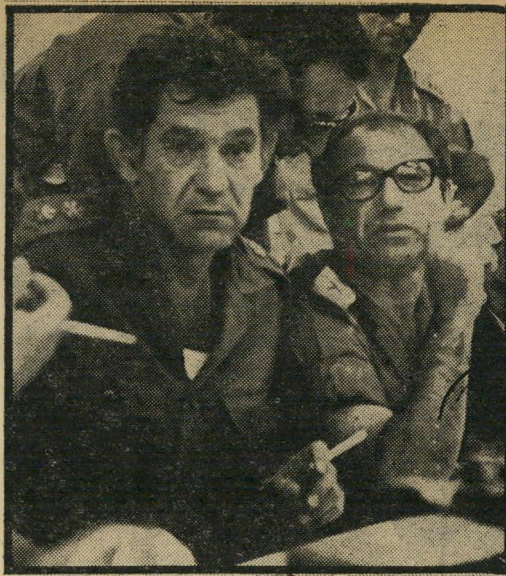
כאן יש לשוב ולהכניס לתמונה את היעדרותו של גוגן משדה-הקרב. מותר להניח כי אילו היה נמצא, 8-1 לחדש, במקום הנכון — כלומר אצל ברן ואצל שרון ולאורך גיורותיהם — כימעט מן הנמנע היה, שלא יחוש כי הפעלת שתי האוגדות כגוף מתואם אחד (ואין הדבר אומר הכרחית גם בכ"ת אחת!) מתבקשת מאליה ובלתי-נמנעת. אבל גוגן לא היה שם. המפה ודיווחי האלחוט לא לימדוהו שעליו לרכז את שתי אוגדותיו לאגרוף אחד. יתר על כן, עוד עמד והורה לשרון, בעיתוי הגרוע ביותר האפשרי, לנוע אחורה עם כל אוגדתו ולדרת הרחק דרומה אל המיצרים — רק כדי שמייד לאחר סיום התנועה ישוב חזרה צפונה, בלא ששעה דבר ובלא שהועיל משהו. היה זה, בלא ספק, המהלך המשוונה והמכובד ביותר שככל מילחמת יום-הכיפורים.

גנרל שנכשל

ה דברים שנכתבו באן קשים דיים וראוי לסייגם, כדי למנוע אייבהנות. אייבהנות גוגן קרימה איננה מעירה כלום על אומץ ליבו. בעניין זה, ודאי שאין גוגן זקוק לדאיות.

נכון שמפקדים מחוייבים להימצא בקו החזית גם מסיבות מוראליות; ונימוק זה חשוב כשלעצמו במידה כזו, שדי היה בו לבדו להכתוב את שהייתו של גוגן באיזור הלחימה לעתים תכופות ולפרקי-זמן ממושכים יותר מכפי ששה שם בפועל. ניתוח "הפיקוד מתוך מרתף" מתכוון לשיג את מיקצועית בלבד, ולא לכל דבר אחר. אין גם ספק כי גוגן הינו, במידה רבה מאד ואולי מכרעת, קורבן הסיבות. הוא שימש בתפקידו זמן קצר ביותר; הוא עשה כמיטב יכולתו וכפי שצה"ל לימד; והמצרים הפתיעו לא רק אותו, אלא אף בכירים ומגורי סים ממנו. אפשר אף לקבל, שגם מפקדים אחרים בצה"ל — לא כולם, אך רבים — אילו נמצאו במקומו, לא היו מיטיבים עשות ממנו, ואולי היו שוגים יותר. יתכן שאילו אך ניתנו לגוגן עוד כמה חודשים בפיקוד הדרום, הכל היה שונה. גם הזכרנו כי אורח בניית צה"ל והכנתו למילחמה, ברוב תקופת הזמן שמאו ששת הימים, נעשו לפי תפיסות מעוותות ובאווירה מקצועית משחיתה ומי נוגנת, ולא גוגן שימש או רמטכ"ל.

אולם גוגן היה שם, הוא היה המפקד, הוא שנתן את הפקודה. איש אינו מאשימו בדברים שאינם הגונים, או בכך שהעמדה קדון על עצמו או על צה"ל. אך ודאי שחוג גנרל אשר נכשע.

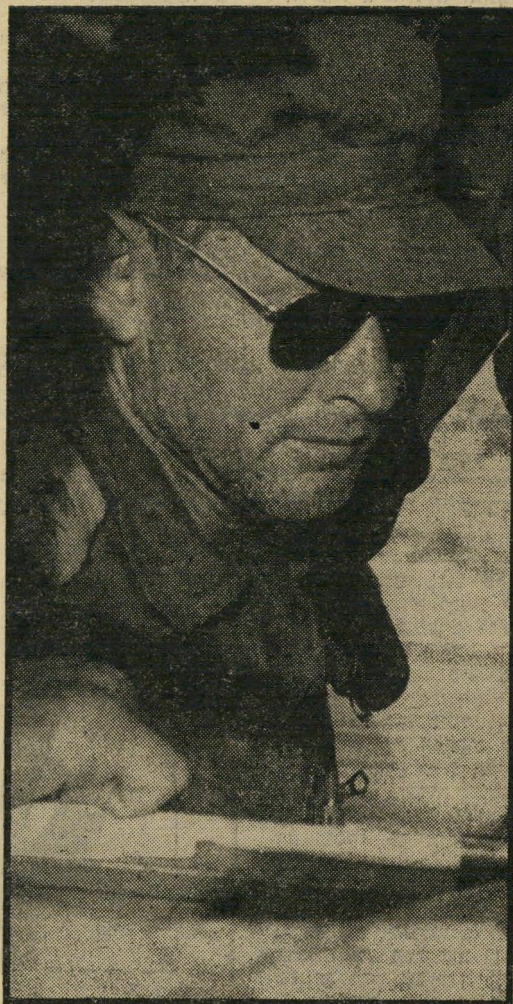
הרמטכ"ל אלעזר עם גורודיש בפיקוד

באמת, גם בצה"ל, התאפיינו ביישום העיקרון הזה (אף שלעיתים בצורה לא-מודעת). בכל זאת חוששני, כי הקצין הממוצע בצה"ל יראה בדברים הללו, "פילוסופיה" תלושה, אפילו שאישים בדרך חינוכו למד את עקרונות-המילחמה וגם אמרו לו, שהם חשובים מאד-מאד.

כדי להחמיש שמדובר בעניין ממשי, שחשיבותו מכרעת, נזכיר כי בתחילת הבלימה התפררו הכוחות, בעי-

למצרים היו ארמיות. בצה"ל לא היו. מכאן יחרון חשוב למצרים

קר מפני שלא ידעו בדיוק מה יש לעשות עם המעוזים ובקשר אליהם. הצליחה לא השיגה את מלוא האפקט האפשרי, מפני שלפיקוד לא היה נהיר, במונחים ברורים של כוחות, זמן ומרחב, לשם מה בדיוק נעשתה ומה ייעשה אחריה. אייבהירות — שלא לומר הביבלוב — נמשכו גם אחר כך: שמשמצאו רוב הכוחות מעבר לתעלה.

האלוף אברהם (ברן) אדן במילחמה

דיים נרחבים פייכמה של זמן ושל מרחב. כולם, בלא יוצא אחד מן הכלל פיקודו, כמאמר הגרמנים, "מן האויב". לאור הדברים הללו יקשה מאד להבין, על מה בכלל מצא גוגן להעלות את פרשת להימתו של ברן 8-1 בחודש; ועוד יותר, איך בכלל ניתן להעלות על הדעת, ששיגאותיו של ברן וטעויותיו יכולות להפחית משו מאחריותו ומאשמתו של גוגן עצמו? ההיפך נכון: ככל שיצליח גוגן להוכיח כי ברן שגה והרע ללחום, רק יחמיר עוד יותר את אשמת עצמו. קודם כל מפני שהיה מפקדו הישיר של ברן; ועוד יותר, מפני שכך רק עולה

מילחמת יום-הכיפורים היתה המילחמה הראשונה שבה פיקודו על כוחות ניידים, מתוך המרתף

ביתר תוקף השאלה, היאך בכלל יכול היה גוגן לשבת בבונקר הפיקוד, שעה שכוחותיו יצאו לקרב המכריע. על-אחת-כמה וכמה כך, כאשר מדובר במאמץ, המותנה בשי תוף ובתיאום עם אוגדה נוספת (זו של שרון). ונזכור כי באותה עת נמצאו בדרום 3 אוגדות בלבד.

בכתבות שונות עולה נקודה זו, אסכי לא במידת התשיבות הראויה. הכותבים טוענים כי גוגן נשאר ב"בונקר-המפקדה מאחור, מחמת איזשהו איום מצרי לא-ברור, כנראה באיזור המיצרים.

תיאור זה, במידה שהינו מדוייק, מוסרף חטא על פשע: אם אותו איום סתום היה רציני כלדיך, שבגללו מצא גוגן לא להתקדם לגיורת ברן — כה התבצעה אותה שעה ההתקפה היחידה והחשובה ביותר של כוחותיו — למה לא עזב את מפקדתו והקי מיידי למקום שבו חיתה צפויה אותה סכנה מצרית נוראה?

לפי כל התיאורים, יש בהחלט מקום לטענות, שדיווחי ברן ומפקדי-מישנה שלו היו בלתי-מדוייקים, אופטימיים מדי ומאוחרים; נכון יותר לומר, שזה היה הרושם אשר הם יצרו במפקדתו של גוגן.

דיווחים לא-יכוננים ודאי-מינים הם תופעה מוכרת, כמילחמות עצמן. ככל שהמצב קשה ומכובד יותר, כך הם מרובים ונפוצים יותר. עובדה זו לבדה, די בה כדי להסביר למה חייב כל מפקד, בייחוד זה האמור להגדל מיבצעים "נזילים", באופיים ישירות, להימצא אישית וי ממושכות בשטח.

מסיבה זו ממש, מזהירה ההיסטוריה הצבאית — והי דבר מוצא ביטוי מפורש בכל הסיפרות התורתית הרלי-וונטית — שלא יעלה שום מפקד על דעתו לנהל מיבי צעים, במיוחד ניידים ומשוויינים, מתוך התבוננות ב"מפה ועל-סמך דיווחים בעלי-פה. בעיקר שהללו באים באלחוט. בעניין זה נוסף, כי סיפורי המערכה, כפי שפורסמו, מציינים כי הקשר בין גוגן לבין ברן לא היה תקין, רצוף ואמין.

גוגן עצמו ודאי יודע איזו תמונה עשויה להצטייר אצל מפקד החי מן המפה וממשיירי-הקשר. בששת-הימים, לאחר שהבקיע עד אל-עירש, נשלח גוגן — או מח"ס חטיבה 7 — לכבוש את מיתחם ביר-לחפן. לפי הוראת האלוף טל, מפקד האוגדה, תקף גוגן בזירות ומוטט את המיתחם בקליעות מרחוק ובאגופים עמוקים. הבקעה נאה זו בוצעה בלא שריטה לכוותיונו. אבל אצל האלוף גביש, או מפקד-הפיקוד, שנמצא מאחור, ברמו הדיוחים שקיבל ממיפקדת-האוגדה, משום מה, רושם קשה מאד. הוא השתכנע שביר-לחפן עומדת איתו, ותיכנן לפצחה בהתקפה דו-אוגדתית — של טל מצפון ושל יפה מדרום — וב-סיוע אווירי מאסיבי. כך קיבל טל, לתימהונו הרב, הוראה מפתיעה לחדול מהתקפתו, ולהיכוך להתקפה הפיקודית. מוגן שלא חדר, ושתי דקות קודם למועד הפתעויות המטופים על המיתחם, דיווח גוגן: "ביר-לחפן בירי!"

אריק או ברן?

ה פיקוד מתוך מרתף" שהפעיל גוגן — ואחר-ל"ה כך גם ברילב — הוא, כנראה, ההסבר העיקרי לשתי השיגאות היסודיות והתמידיות אשר איפיינו את המיבצעים בדרום, ואשר התבטאו בהפרתם הכרונית של שני עקרונות-המילחמה החשובים ביותר: ● "דבקות במטרה", שמקומה קבוע בראש רשימת העקרונות; ● "ריכוז הכוח", אשר במאמץ המתמיד ליישמו, במקום ובזמן הנכונים, מתמצית תכלית מעשייה-מצויאות בקרב. עקרון "הדבקות במטרה" דורש, שהמפקד יבחין מהי מטרת המערכה, או הקרב, שהוא מנהל ולאחר מכן יכוון את כל מעשיו ומאמציו להשגת אותה מטרה. אמנם, יתכן שהדרג הממונה (הרמטכ"ל) לא ספק, לגונן הכוונה מספקת. אבי במקרה כזה חייב המפקד לעצב לעצמו את המטרה. אם לא כן, צפוי המפקד לאבד את דרכו. לעשות מעשים סותרים ויותר מכל, להיכשל בריכוז כוחו במקום ובזמן הנכונים — כי הללו, נכונים" רק לאור המטרה וביחס אליה.

הגדרת המטרה הינה תהליך נמשך ומתעדכן בהתמדה. המטרה הכללית, או הסופית, איננה יכולה להנחות את המיבצעים הטקטיים. לצורך זה, יש לפרטה ל"משימות" קונקרטיות — ואז מחייבת "הדבקות במטרה" דבקות זהה במשימה. קל 'הראות כי כל המיבצעים המוצלחים